

**Ознаки отруєння
бойовими отруйними
речовинами. Домедична
допомога. Антидотна
терапія.**

КЛАСИФІКАЦІЯ БОЙОВИХ ОТРУЙНИХ РЕЧОВИН (БОР)

Нервово-паралітичної дії (зарин, зоман, V-гази)

Шкірноаривної дії (іприт, азотистий іприт, люїзит)

Загальнотоксичної дії (синильна кислота, хлорціан)

Задушливої дії (фосген, діфосген, хлор)

Психотоміметичної дії (ДЛК, ВЗ)

Подразнюючої дії (дифенілхлорарсин, адамсіт, CS, CR, та лакримаційної дії (хлорацетофенон, бромбензилціанід, хлорпикрин)

- ▣ **Пороговий рівень концентрації** - це найменша концентрація токсичної речовини у середовищі, при якій виникають функціональні порушення, що виходять за межі гомеостазу та мають зворотний розвиток
- ▣ **Середньосмертельна доза** - це концентрація, що викликає загибель 50 % уражених
- ▣ **Абсолютно смертельна доза** - коли гине 100 % уражених.

Біохімічний механізм дії ФОС (нервово – паралітичні ОР)

- ▣ зводиться до пригнічення ферменту **холінестерази**, що контролює в організмі ацетилхолін, за допомогою якого по холінергічних нервах здійснюється передача нервових імпульсів. При пригніченні активності холінестерази, в організмі в надлишковій кількості накопичується ацетилхолін, що призводить до перезбудження ЦНС і парасимпатичної нервової системи.

За клінічним перебігом (отруєння нервово – паралітичними ОР) в залежності від ступеня ураження, виділяють 3 форми:

- Легкий ступінь ураження органу зору (**міотична форма**),
- Середній ступінь - переважне порушення функцій дихання головним чином внаслідок бронхоспазму (**бронхоспастична форма**),
- Важкий ступінь з розповсюдженим судомним синдромом (**судомна форма**).

Легкий ступінь ураження (міотична форма):

Суб'єктивно відчувається легка задуха, відсутність відчуття вільного дихання.

Незабаром з'являються ознаки порушення зору: відчуття «сітки» або «туману» перед очима погіршення видимості далеких предметів, неспроможність розрізнити дрібний друкарський шрифт, зниження зору під час смеркання та при штучному освітленні. При спробі зафіксувати погляд на будь – якому предметі та напружені зору, виникає біль в лобній частині, в ділянці очних яблук.

Нерідко з'являються **запаморочення, головний біль, нудота**. Дуже швидко виникають стан тривоги і почуття страху. Характерною ознакою легкого отруєння є **різке звуження зіниць (до розмірів шпилькової головки), зникнення зіничних реакцій на світло, спазм акомодациї, гіперемія кон'юктиви**. Іншими симптомами легкого отруєння є **виділення серозної рідини з носа та салівація**.

Ураження середньої важкості

На фоні вказаних вище скарг приєднується відчуття нестачі повітря, стиснення в грудях, біль за грудиною, біль у животі, виражена задишка, кашель. Інколи провідними симптомами стають психічні розлади (сопор, приголомшення). Але основним є порушення функцій органів дихання – повторні приступи бронхоспазму.

▣ Тяжкий ступінь інтоксикації

- ▣ характеризується приєднанням неспокою, почуття страху. З'являються розповсюджені **міофібриляції** (спочатку жувальної мускулатури, а потім м'язів кінцівок і верхньої частини тулуба). Незабаром розвиваються **клонічні судоми**, що може призвести до смерті.

Надання долікарської допомоги при отруєнні ОР нервово-паралітичної дії:

- ▣ Припинення подальшого надходження ОР в організм: одягнути протигаз;
- При потраплянні ОР на шкіру обличчя обробити її рідиною із індивідуального протихімічного пакета ІПП – 8, або протерти 10 – 15% р-ном нашатирного спирту;
- При попаданні ФОР в очі – промивання 1 – 2% р-ном соди з наступним закапуванням р-нами новокаїну та 1% атропіну;
- ▣ - Ввести антидот із шприц-тюбика (**афін або будаксим**);
- ▣ - При відсутності останніх дати дві таблетки тарену;
- ▣ - Зараженні ділянки одягу обробити дегазуючим розчином.

Антидоти ФОС

Атропін та подібні антихолінергічні препарати можна використовувати в якості протитрути до нервово-паралітичних речовин, оскільки вони блокують рецептори ацетилхоліну, але вони отруйні самі по собі. (Деякі синтетичні антихолінергічні, препарати, наприклад

біперіден, може протидіяти симптомам отруєння краще, ніж атропін, так як вони проходять через гематоенцифалічний бар'єр без перешкод.) Атропін, що використовується на місцях військовослужбовцями часто завантажений в автоін'єктор, для зручності використання в стресових умовах.

- ▣ **Пралідоксім хлорид**, також ефективний і використовується в якості протиотрути. Замість протидії першим наслідкам нервово-паралітичної отрути на нервову систему, як атропін, Пралідоксім хлорид реактивізує отруєний фермент ацетилхолінестеразу, очищуючи від фосфору та звільняючи функціональні гідроксильні групи ферменту. Хоча він безпечніший у використанні, але займає більше часу, щоб подіяти.

ОР шкірно-навивної дії:

- ▣ **Іприт** - масляниста рідина з характерним запахом (гірчичний газ), погано розчиняється у воді добре в жирах, руйнується речовинами, що містять хлор. Пари іприту в 5,5 разів важчі за повітря. Характерною особливістю є відсутність у момент впливу ознак ураження. Прихований період при дії на шкіру складає
  - ▣ 13-15 годин, при дії на очі та органи дихання
  - ▣ 2-4 години.
- Люїзит** – масляниста рідина з різким запахом, що нагадує запах герані. За токсичністю і резорбтивною дією перевищує іприт. Молекула люїзиту містить миш'як.

Отруйні речовини шкірнонаривної дії

- ▣ **Легка форма** ураження шкіри проявляється рівномірним її почервонінням з помірним печінням і свербінням. Незабаром еритема приймає темніший, ціанотичний відтінок, з'являється припухлість.
- ▣ При впливі значних концентрацій може розвинутися **бульозна форма** дерматиту. Через 12-24 год після потрапляння крапель іприту на шкіру, з'являється ексудація, що піднімає епідерміс і по краю еритеми утворюються дрібні пухирці, везикули наповненні серозною рідиною – «іпритне намисто».

Долікарська допомога при отруєнні ОР шкірно – наривної дії.

- ▣ Санітарна обробка шкіри і обмундирування за допомогою ІПП (індивідуального протихімічного пакета).
- ▣ Надівання протигаза
- ▣ Поза осередком ураження обмивання тіла та промивання очей водою, полоскання рота та носоглотки, беззондове промивання шлунка.
- ▣ Вводять **унітіол**, камфору, кофеїн – бензоат натрію.

ОР загально-токсичної дії

- ▣ **Синильна кислота** безбарвна рідина з запахом гірко-мигдалю.
- ▣ Речовини потрапляють в організм інгаляційно.
- ▣ Механізм дії синильної кислоти: блокування дихальних ферментів внаслідок чого виникає гостра гіпоксія тканин і органів.
- ▣ **Легкий ступінь отруєння:** людина відчуває гірко-пекучий присмак та запах гірко-мигдалю, заміщення слизової оболонки ротової порожнини, підсилюється слиновиділення з часом виникає запаморочення, виникає нудота, блювання, порушується мова, при фізичному навантаженні виникає задуха, порушується координація рухів.

Середній ступінь отруєння: поряд з вище вказаними симптомами з'являється страх смерті, шкіра забарвлюється у рожево-червоний колір, пульс сповільнюється, АТ підвищується можуть спостерігатися короткочасні клонічні судоми. Прогноз сприятливий, потерпілі видужують за 4-6 діб.

Тяжкий ступінь отруєння: свідомість втрачається, рогівковий рефлекс кволий, зникає рефлекс зіниць. Пізніше настає повна втрата чутливості і рефлексів, мимовільні сечовиділення і дефекація. У крові – нейтрофільний лейкоцитоз зі зсувом вліво, лімфопенія

Долікарська допомога при ОР загально-токсичної дії:

- Надівання протигазу ;
- Під маску кладуть відкриту ампулу з **амілінітрином**;
- **Антидотна терапія:** хромосмон 20 мл, тіосульфат натрію 20 мл, 40% розчин глюкози 20 мл ввести внутрішньовенно;
- За показаннями: інгаляції кисню, дихальні аналептики.

ОР подразнюючої (сльозоточивої) дії (Сі-Ес, Сі-Ар)

Після ураження відзначається, сльозотеча, світлобоязнь, гіперемія кон'юнктиви, відчуття печії і болю в очах.

Сльозоточиві ОР призначені для тимчасового виведення зі строю особового складу військ.

Всі симптоми зникають без наслідків через 10-20 хвилин після припинення дії отруйної речовини.

Долікарська допомога при отруєнні ОР подразнюючої (сльозоточивої) дії:

- Негайне одягання протигазу;
- Використання **фіциліну** під маску протигаза;
- Промедол підшкірно 1 мл 2% - при сильному болю;
- Вихід із зони зараження ОР;
- Рясне промивання очей після зняття протигаза, але вже поза зоною зараження.